

■ Прэм'ера

Каму пагражае смерць з-за разбітага сэрца і што можна дараваць чалавеку дзесяць кахання? Думкі такія прыходзяць падчас прагляду класічнага балета «Жызэль, альбо Вільсі», які прадставіў Нацыянальны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі.

Вясна — якрае час для такіх тэм (бо і сэрцы пачынаюць біцца больш актыўна, і для думак пра дараваць усё і за ўсё адведзены тэрмін). Тым больш што ў балетце, які кампазітар Адольф Адан напісаў больш за 170 гадоў таму, гэтыя пытанні вырашаюць рамантычна: і пасля смерці закаханага душа можа дапамагчы абранніку і нават ратаваць яго. На тое ж і рамантычна, каб агляваць моц каханні! І на тое рамантычна балет, каб праз прыгожасць і ўзнёсласць паверыць, што так бывае — калі не ў жыцці, то ў мастацтве дакладна.

Ноч. Могілікі... Святло месяца празнівае чароўную прыгожасць наваколля. Гэта час, калі абуджаюцца ўсе патаемныя сілы. З маглі паўстаюць Вільсі — прывіды прыгожых дзяўчат, якія памерлі да вяселля. Яны кахаюць ахвяр, адзіночкі падарожнік, каб за танцаваць іх да смерці. Дзяўчаты-духі забавляюцца такім чынам. Жызэль, якая памерла на прапасты з-за здрады каханнага, трапіла ў гэтую прыгожую кампанію. Але, можа, не так даўно яна памерла, каб забываць пра свае зямныя пацукі, таму і не можа пагадзіцца з законамі свету мёртвых: яна імкнецца абараніць жыццё блізкага чалавека. Але ці здолее яго адстаць? Пытанне, якое павіна было б быць рытарычным, у беларускіх тэатрах становіцца літаральным. Таму што ёсць жа варыянт...

Не, паводле рамантычнай традыцыі іх у прычыне быць не можа: каханне павіна перамагчы, бо жыццё вартэе таго, каб жыць. Але гэта ж рамантызм у сучасным варыянце, тым больш з беларускім успрымманнем каштоўнасці жыцця: дух рамантыкі ў іх існуе ў пэўных межах, дзе не можа здарыцца таго, чаго ў прычыне не можа быць. Ну як можна зусім не пакараць чалавека, які падмануў найноўшу і чыстую істоту? Непарадак...

НА ДОСВІТКУ жыццё сваё ствараем. Малюем вобразы. У рудзе — жменя збожжа. Ты — Сейбіт. Уначы ходзіш. Кругамі. Першы круг — шчасце віток у дом твой. Другі круг — кахання рака ў дом твой. Трэці круг, апошні — дабрабыт сцэжкай у дом твой: тук-тук, туп-туп...

Ты Сейбіт. Сееш. Сваё поле. Якое расце са свечкі. Маленькі колвенкі агенчык падймае галоўку, слухае цябе, бо з ім ты гамоніш, нібы спяваеш. Так мякка, лёгка. Душа спывае ў цябе. І цела лёгка становіцца. Ты Сейбіт. І сеець ідэш. Не ў дарогу далёкую зборасяеш. Не далеч цябе кідуць. Да каго тупаць хочаш. На ганак выйдзіш. Па прыступках сойдзіш. Іх тры: шчасце, каханне і дабрабыт. Жменьня насенне сыплюш, зернем засяваеш. На раз-два-тры. На раз-два толькі салдаты маршыруюць. Ты жыццё сееш. Тройчы малітву чытаеш, тройчы ў бок левы плюеш. Праз плячо. Тройчы крыжычкі святы ставіш на жменьці, якую засяваеш ля ганка свайго.

Сейбіт. Моўчкі засяваеш шчасце, каханне і дабрабыт. На раз-два-тры. У дом твой заходзіць не ўсякі люд, хоць многім прытулак даеш. Вадою пошч, хлебам корміш. Быт. Твой. Дабром робіцца. Табе і людзям. Дабрабыт. З любоўю вялічкі цеста месіш, шчодрай рукою ставіш ў печ. Будзе хлеб. Ты ж ваду ляеш. Са слоўка ў кубак. Як рака, чырочы твая вада. Пераліваецца колерамі рознымі, цэльнымі. Гэта агонь з пачы ў кубку адбіваецца, зачароўвае вока вясёлка, з вадою шчасце ты наліваеш. Шчасце пільне ў ясі. Свечка зноў дагарэе. Яе ты пілышчы, глядзіш. У даўніну беларусы на святло свечак паглядалі ўначы, каб думкі іх будучыняй сталі, каб мары іх у жыццё пайшлі. Так і ты. Не ваража, не жорстка ставішся да тых, хто пад вокнамі дома твайго ходзіць, хто ў вокны твае ўсё глядзіць. Молішся Богу.

Сейбіт. Што пасееш — такі ўраджай і збярэш. Толькі добрае самае. Толькі прыгожэе. Гэта ж ты! Гэта ты. Самы мудры, самы прыгожы. Сэрцу людскаму ты дарагі. Любяць цябе, нібыта Бога, людзі любяць цябе. Ты на зямлі Сейбітам Міру працуеш. Мне работу сваю перададзі. Дачушка твая сілы на біраецца, расце. Глянь, якія далоні ў яе! Васьмікоў твая, коласам залаціцца. З каронкамі ў крашкі, нібы ў цырыцы. Далюцькі святлом поўнацца. Будзе нам з табой, бацька, жыцця папоўніць. Будзем разам сеець-засяваць. Будзем людзям мы дапамагачы. Бач, колькі ходзіць іх. А чаго? А нашошта яны? Першы да нульвямы, другі за першым, трэці... Злыдні, ваўкалакі, валасуці — яны нам не папелнічкі. Але ж ходзіць. Круціцца. Круціцца галавамі сваімі нам пад вокнамі, нібы сабакі хвастамі круціцца. Мы ж не верым ім. Не верым ў іх. Яны дрэнныя, яны агідныя, прывіды: няма сярод іх людзей. Ты глядзіш на іх моўчкі праз свечку, што на акне стаіць. «Бачыш, татка, колькі іх тут, колькі іх! Ты ж смельца. І я не баюся. З косткі твайго ды сама вырасла. Моцная духам, як ты.

Глядзіш на племя варажэе. Самі расцець угару, увшышчю. Іх многа там, пад вокнамі, топчання. Мы глядзім, назіраем за імі. Мы — дзве гары. З вышыні сочыш, што абудзецца. Топчунь, топчунь злыдні тэй поле тваё, што каля дома сваёю рукою засяваў». — «Ды што ты кажаш?!» — «А ну пайшлі, валасуці! З раллі, з зямелькі нашай пайшлі! На далонях, на нашых далонях, святло

ад свечкі гарыць. Патонець, сьдзецце, растопіць вас агонь залаты. Агонь сшыты-звязаны з ніткі даматканай, з ніткі грубай і шаўковай. З ніткі, што рукамі мы вяжалі. З малітваю божаю, з думкаю чыстаю, з галавою светлаю, з надзеяй ямарнаю». Дадалі голасна: «Амін».

Замову прашапталі тры разы. Крыж святы на крыжычкі пакалі. «Каб ніхто ніколі да нас пад вокны не хадзіў. Каб жыць, зерне якога тваёю, бацька, рукою, кінутае-пасеенае, ніхто не таптаў. Каб ішчаць, каханне, дабрабыт па хвалю раюцькую пільну да цябе, да мяне, у дом наш, які стаіць на гары. Вышыш за ўсё дамы ён уздымаецца. Стаіць. Нібыта цвердзё зямля на цвердзі нябеснай — поўны сіл, стацьці. І мы расцець, які дзе гары. Ты большы, я — нашта меншэйа. Давай паглядзім, хто там, давай праверым, хто стаіць. Ля дзвярэй. Пад вокнамі. Пад

кожным акном. Хто ці што?» — «Не-не! Тосс...» — «Нельга», — ты кажаш, няможна нам. «Там расце, сіл набіраецца, хутка нарадзіцца і ўздыце. Тады».

«Што, бацька, уздыць?» — птынася. — «Пабачыш, — усміхаешся ты. — Жорнавы, што ў хаче, мукі малюцькі жарнавы. На хлеб». — «На ваду. Муку на ваду, кажаш ты?» — «А ты? А ты глядзі. Сань. Вучыся. Як жорны ядуць, як есці просяць. Як працуюць і стацьці. Што даці, то ёй мелюць. Не рызком малюць, а крэменем. Каменем малюць. Каб моцна, апантана: шах-шах-шах! Не мячы, не шаблі. Гэта мука твая». — «Я ж не засяваў, татка!»

«Думка то твая была. Са мной гуляла, як жняя, са мной нагу ў нагу ішла. Сейбіт робіць усё ў тым парадку, які ў парадку ідзе. Сее не зерне спірыце. Сее думку, каб коласам буйным яна узрасла! Сее не голасам — вобразам. Што намалюе, то і наяве. Не ў сніе. Сее з малітвай. Гэта дух з душою гавораць. Сувет так з Богам жыць. Святаго та святла. Абарэг для сьбегі кожны стварае сам. Для сьбегі. Для людзей». — «Многа іх, людзей! Плыўчы. Паломнікі. Да вокнаў тваіх. Да дзвярэй тваіх. Стацьці. Просяць. Хлеба. Пільну дай. Лячы ім. Скалечныя, якія ідуць па дапамогу». — «Даглядзецца тваё іх — не прагнаць». Не прагнаш ж іх! Я не злодзей з вялікай дарогі, не разбойнік! Мы! Быць не будзем. Нас не адлююць».

Кіёчкам грукаюць у дзверы. Свята-растае. Свечку ветрам задымае. Кожны сам па себе. Лямантуе. Жыць прасіць: «Жыць нам дай! Мы хочам таксама на гару тую святую, якую ты абудваў!» — «Многа вас. Калоны. На раз-два. Усім хлеба хопіць. Вада не скончыцца». А яны ўсё крычаць: «Жыць нам дай!» — «Хіба накарміць ды напіць?» — не жыць прыгожэе?» — «Мала нам! Бойлей! Дабаўкі просім!» — «То давайце самі расціце. З поплу. На пусці. Сямья якое пакалэзена тваё!» Душы няма ў тым семени нашым! Вось і ходзіць жабракам. То туды. То сюды. Ад дзвярэй да вокнаў. Сілы свае нікому не дам! Колькі б хто не сорочуць, колькі б хто лямант па ваконкіх не падымаў». Раз-два: калоны. Нагу ў нагу. Раз-два-тры: думка-вобраз-слова. Адна гары, дзве гары. Малітва. Крыжычкі. Шчаслівы Сейбіт, жняя ідзе за Сейбітам. Вайна ідзе

шгодзень. Між чорнымі і белымі. Сіламі, якія ўздымаюцца, якія ваража ставяцца да свету белага. Хто моляцца, хто маўчыць, але кожны крычыць галосна: «Хлеба! Скарыначу дай! Каб дужым

СЕЙБИТ

Марына ЯЎСЕЙЧЫК

«Не-не! Тосс...» — «Нельга», — ты кажаш, няможна нам. «Там расце, сіл набіраецца, хутка нарадзіцца і ўздыце. Тады».

«Што, бацька, уздыць?» — птынася. — «Пабачыш, — усміхаешся ты. — Жорнавы, што ў хаче, мукі малюцькі жарнавы. На хлеб». — «На ваду. Муку на ваду, кажаш ты?» — «А ты? А ты глядзі. Сань. Вучыся. Як жорны ядуць, як есці просяць. Як працуюць і стацьці. Што даці, то ёй мелюць. Не рызком малюць, а крэменем. Каменем малюць. Каб моцна, апантана: шах-шах-шах! Не мячы, не шаблі. Гэта мука твая». — «Я ж не засяваў, татка!»

«Думка то твая была. Са мной гуляла, як жняя, са мной нагу ў нагу ішла. Сейбіт робіць усё ў тым парадку, які ў парадку ідзе. Сее не зерне спірыце. Сее думку, каб коласам буйным яна узрасла! Сее не голасам — вобразам. Што намалюе, то і наяве. Не ў сніе. Сее з малітвай. Гэта дух з душою гавораць. Сувет так з Богам жыць. Святаго та святла. Абарэг для сьбегі кожны стварае сам. Для сьбегі. Для людзей». — «Многа іх, людзей! Плыўчы. Паломнікі. Да вокнаў тваіх. Да дзвярэй тваіх. Стацьці. Просяць. Хлеба. Пільну дай. Лячы ім. Скалечныя, якія ідуць па дапамогу». — «Даглядзецца тваё іх — не прагнаць». Не прагнаш ж іх! Я не злодзей з вялікай дарогі, не разбойнік! Мы! Быць не будзем. Нас не адлююць».

Кіёчкам грукаюць у дзверы. Свята-растае. Свечку ветрам задымае. Кожны сам па себе. Лямантуе. Жыць прасіць: «Жыць нам дай! Мы хочам таксама на гару тую святую, якую ты абудваў!» — «Многа вас. Калоны. На раз-два. Усім хлеба хопіць. Вада не скончыцца». А яны ўсё крычаць: «Жыць нам дай!» — «Хіба накарміць ды напіць?» — не жыць прыгожэе?» — «Мала нам! Бойлей! Дабаўкі просім!» — «То давайце самі расціце. З поплу. На пусці. Сямья якое пакалэзена тваё!» Душы няма ў тым семени нашым! Вось і ходзіць жабракам. То туды. То сюды. Ад дзвярэй да вокнаў. Сілы свае нікому не дам! Колькі б хто не сорочуць, колькі б хто лямант па ваконкіх не падымаў». Раз-два: калоны. Нагу ў нагу. Раз-два-тры: думка-вобраз-слова. Адна гары, дзве гары. Малітва. Крыжычкі. Шчаслівы Сейбіт, жняя ідзе за Сейбітам. Вайна ідзе

НА КОНКУРС АПАВЯДАННЯЎ

Першае апавяданне Марыны Яўсейчык з'явілася на старонках «Звядзі» на пачатку 2005 года. «Вучуся ў 10 класа, 16 гадоў. Жыву на Гомельшчыне, у вёсцы Чыркавічы. У вольны час пішу вершы, апавяданні і філасофскія роздумкі. Гэта, бадай, і з'яўляецца маім захапленнем. У будучыні хачу звязаць сваё жыццё з журналістыкай... Галоўная мэта — стаць не толькі добрым журналістам, але і таленавітым пісьменнікам-патрыятам і выдаць кнігу», — так спавядалася тады яна ў сваім лісце, адрававаным рэдакцыяй.

Мінула сем гадоў. Сёлета Марына заканчвае журфак. Яе проза сталае разам з аўтарам, у ёй усё больш арыгінальнасці і філасофскіх роздумаў, падказаных самім жыццём. Таму, думаемы, выхад першай кнігі Мары Яўсейчык не за гарамі. Чаго і хочацца пажадаць таленавітай маладой пісьменніцы.

Алесь БАДАК.

«Што ж павольна так, нібыта звер у пушчы?» — «Таму што, дзіятка, дух ёсць якіка, зародак сілы. Кокан, у якім жыць жывё. Жыццё ўсе просяць. Ды мала хто ведае, што жыць іх — у іх жа спіне. Спіны разгнутымі трэба насыць, каб жабракамі не быць. Не быць беднымі». — «Адчыйны дзверы?» — «Пакуль не. Няхай памучаецца». — «Жорсткі ты які». — «Не я, дзіятка. Дух чалавечы. Бач, ён цела замочуць зусім, калі выраваўся з яго на свабоду. Носіць і носіць цяпер яго па зямлі. А чаго? Чалавек той не знае. Ведаць не ведае. Пачакаем». — «Што чакаць?» — «Пакуль дух душу народзіць. Павіна яна сказаць «А» пасля ўздыха». — «Калі абудзецца гэта?»

«Калі ніякае ліха не прычэпацца да духу». — «За што чапляцца яму?» — «За сумніў. Чалавечы. Мала хто верыць з пайшлі! Пасталі тут, нібы крыжы. Самае лёгкае ройце — просіць. Давайце самі ўжо працуіце. Над сабою працуйце. Працуйце на зямлі, зарабляйце грошы на працы — тады ўсё будзе! Вольнымі пастанецца! А ў сабраліся, лямантуць. Разагніць спіны! Той прымае на себе мякі броду і пільгу? Спіны роўныянікі! На раз-два-тры. Думка — вобраз — слова. Не паломнікі вы — жабракі. Вось хто вы! Давай, дачка мая, дачушка мне да духу, свечкі запальвай. Мала адна. Многа запальвай. Каб наукол заігра-ла польмям. Сіла Неба нам у дапамогу. Проч! адсюлі! Проч! Пайшлі-пайшлі дадо-му! Кожны з вас, як і мы, мае прытулак, мае печ ці камін, дах над галавою, стол і лядоўню. Поўныя вашыя хаты добра рознага: куллэнага і ў падаручак дадзенага. Ідзіце дадому, пазнаходзьце тое, што кожны просіць тут, пад акном маім, пад дзвярыма маімі. Кожны сваё мае, ды не бачыць толькі. Не заўважае. Спало-халіся. Забяляся. Што хочацца вам, тое возьмеце, на сябе паглядзіце спаначу». — «Як глядзець?» — «Углыбі». — «Што глядзець?» — «Нутро сваё: цэбра там ці святло». — «А нашошта?» — «Каб ведаць. Бо вы ж люд бедны, хоць і багаты».

«Як гэтак атрымаваецца?» — «Бедны той, хто не ведае, якое багацце на сваёй спіне носіць, якая колам да зямлі прыб'ята. Разагніцае, сонцу ў вочы глянецці! Калісьці галавы свае да зор падымалі. А цяпер? Пазіналіся. Ледаць паўзець, ногі-кавенкі перастаюцца!»

Праўду сказаў, як мячом з пляча сёкануў. Сказаў і крыва, і гладка. Ды не кожны пачуў. Расстудзілася. Разыходзіцца пачалі. Іхнія душы на сабе валалкі целы іхня. У дарогу далёкую. У дарогу снужную. У дарогу цяжкую. У дарогу пакурчэную. У дарогу няведаную. У дарогу да самоў сябе. «Жыць ім дай, просяць. Жыць хочучы ўсе!» — «Татка! Ты гэта? Татка, хто крадом, паўком падпаўзае да акана? Усё бліжэй і бліжэй». — «Чалавек. Хіба не бачыць? Дух яго на сабе валачэ цела чалавечэ».

Жырандоля

ТАНЕЦ

СА СМЕРЦЮ,

альбо Жызэль ратуе ад прывідаў

вац у належным стане, калі мы хочам працаваць на ўзроўні Вялікага тэатра. Таму што класіка заўсёды запатрабавана глядачом. Гэта пятая пастанюка «Жызэль» у нашым тэатры. І калі гаварыць пра цяперашню рэдакцыю, то яна найбольш блізкая да тых крыніц, калі гэты спектакль толькі з'явіўся. Артысты самі ўдзельнічаюць у стварэнні спектакля, а гэта азначае, што тады чалавек лепш ужываецца ў матэрыял. Сёння ў нас ёсць шэсць складуў на ўсё вядушчыя ролі. У галоўнай ролі занятыя Волга Гайко, Людміла Кудраўцава, Ірына Яромкіна, Ганна Фокіна, Кацярына Алейнік, Марына Вёжжавец. Яны ўсе не падобны адна на адну. Партыю Альберта танцююць Антон Краўчанка, Ігар Артамонаў, Алег Яромкін, Аляксандр Бутрымовіч, Канстанцін Кузняч, Ігар Аношка. Будзе танцаваць і Ягор Азаркевіч, які аднаўляецца пасля цяжкай траўмы. У ролі Ганса ўбачыць Дзяніса Клімука, Антона Краўчанку, Івана Савячкова, таго ж Азаркевіча...

Аляксандра ЦІХАМІРАВА, якія ў якасці асістэнта балетмайстра дапамагаюць Микіту Далгушыню і, у прычыне, замяніла пастанюшчыка, калі той перажыў інсульт, назвала спектакль «акварэльным», створаным фарбамі (маецца на ўвазе харэаграфічныя) пастэльных тонаў: «Гэта праверка на інтэлект танцоўшчыкаў. І мяне вельмі радуе, што агупны інтэлектуальны ўзровень (я зараз гавару пра здольнасць фізічна мысліць цэлам і танцам) дастацовае высокі не толькі ў салістаў, але і ў кардэбалета. Людзі разумеюць, якога кшталту павінен быць спектакль. Гэта складана, таму што артысты доўга танцавалі «Жызэль» у адной стылістыцы, а зараз довадзіцца цела вучыць працаваць па-іншаму.»

Спраўду, тае, што нам прапаўвае новая «Жызэль», можна акрэсліць так: назад, у мінулае. У мінулае балетнага мастацтва. У той яго выгляд, які існаваў у сярэдзі XIX стагоддзя. Мастак спектакля Вячаслаў Окунеў, які таксама быў запрошаны з Расіі, адзначае, што яму гэтая рэдакцыя імпане — як чалавеку, «які захапляецца рарытэтам». Стваральнікі звернуліся да першай парызскай пастанюкі,

каб вярнуць стылістыку, з часам страчаную ў гэтым спектаклі. У прыватнасці, вярнулі пантанімію, ад якой балет паступова адмаўляўся з-за развіцця харэаграфіі. Месяцамі гэты і сапраўды выглядае дзіўнаватая: чаго трэба рукамі паказаць на сваю нявесту, калі можна зрабіць гэта праз танаец?. Але так калісьці было — і таму ёсць у новым варыянце беларускай «Жызэль». Нават касцюмы аднаўляліся па гравюрах аднаго з першых спектакляў. Першы акт малое побыт вясцоўцаў і паказвае пышнасьць саноўных асоб. Другі — падкрэслівае рамантычны свет нябачных істот Вілісаў. Гэтая рэдакцыя, зробленая Далгушым для Санкт-Пецярбургскага Міхайлаўскага тэатра, атрымала вышэйшую адзнаку ад лонданскай крытыкі падчас гастроляў. Тут няма чаго дзіўнава: такая «Жызэль» ілюструе гісторыю балетнага мастацтва, паказвае, якім яму было калісьці, і тады лёгка разумець, што і чаму з ім адбывалася потым.

І калі ў наш час дзякуючы трупам з біялога СССР ёсць магчымасць убачыць класіку — чаму не?.. Тым больш што, які правіла, такія спектаклі дэманструюць высокае майстэрства выкананняў. ...Я бачыла класіку: прыгожыя рухі, прадуманыя сцэны, вытанчаныя лініі. І ў думках дадавала да іх эмоцыў з той пастанюкі, якая існавала ў тэатры дэзгуглі. І галоўнае — рамантычныя пацукі, якія той спектакль ува мне пакінуў, адчуванне сілы і вечнасці каханья.

Сучасная рамантыка іншая. Хоць бы таму, што ў сучаснай рэчаіснасці чалавек настолькі рацяўналы, што самасумяваецца ў яго... чалавечым паходжанні. Для яго важна верыць не толькі ў сілу каханья, колькі ў самую яго наяўнасць, таму ён можа і задаволяцца ілюстрацыяй каханья. Які і адноснае даравацца: калі ахвяра сама просіць пакінуць вінаватому жыццё, дык гэта яшчэ не азначае, што ён будзе жыць... А гэта ўжо амаль рэчаіснасць, а не рамантыка. А рэчаіснасць патрабуе сучаснага асэнсавання — у тым ліку праз балет, які змяняецца ў залежнасці ад таго, як змяняецца чалавечы свет...
Ларыса ЦІМОШЫК

3 сэрэй «Сатырычныя малюнікі», Бона Ота-Вэнгжын (2011, Польшча).

«Начны дзор» на варце сучаснай графікі

Мастацтва — лакмусавая паперка, якая раскрывае ўсе сакрэты пра ўсе працэсы, што адбываюцца ў грамадстве тут і цяпер. А таму хадзіць на выставы, іншыя культурныя мерапрыемствы вельмі карысна нават для неспрактыкаванага ў мастацтве чалавека. Гэта дазваляе зразумець сёе-тое пра час і прастору, у якіх мы жывём. Вандруючы па Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, у залах якой да 10 мая працуе ў Мінскай міжнародная выстава графікі «Арт-лінія», я задумалася: мастацтва дзеля формы?..

«Арт-лінія» расуна папярджвае, што беларуская школа кніжнай графікі вельмі моцная. На выставе мы можам пабачыць, з чаго пачыналі вядомыя сёння кніжныя ілюстратары Беларусі Юры Явенка, Тамара Шалест, Волга Нікішына, Юры Алісавіч і інш. Літаратура заўжды была адной з галоўных крыніц натхнення для нашых мастакоў. Але сёння літаратурны сюжэтны складнік не такі істотны ў выяўленчым мастацтве. Дарэч Чупрык на аснове адлюстроўвае сіметрычныя дрэвы і называе свой твор «Былы». Тут ёсць метафара, якую глядзя павінен адзначыць і разгадаць. Сёрыя літаратуры Кацярыны Бяляўскай «Рукатворнае» — на вялікіх графічных аркушах адлюстраваны адбіткі рук. У спалучэнні з назвай выява ўтварае паўнаватарскую канцэпцыю. Яе можна тлумачыць іранічна, а можна неж па-іншаму. У любым разе твор мастацтва азначае роўна столькі, колькі мы ў яго ўкладваем.

...Вось сатырычная кампазіцыйная графіка полькі Боны Ота-Вэнгжын. Мастачка разважае над стасункамі паміж мужчынам і жанчынай у фрэзальнай мінімалістычнай манеры. Каханне? Сакс? Рэзынасць? У успрымаецца такая графіка проста і лёгка, быццам і ты так намальваць можаш. Але... На сучаснае мастацтва вельмі ўплывае развіццё найноўшых тэхналогій: камп'ютары, графічныя планшэты і лічбавыя праграмы, здольныя імітаваць любую мастацкую тэхніку, ад тушы да алейных фарбаў. Але беларускую графіку цяньце ў свеце менавіта за непаўтараннага і адзінакава сучаснай рэальнасці. Праўда, нашы графікі таксама пачалі эксперыментавацца з формай. І, магчыма, нават надала захапіліся...

Мастак Фёдар ЯСТРАБ, загадчык галерэйна-выставачнага аддзела НББ, адзін з арганізатараў «Арт-лініі», адзначае: «Па апошніх мастацкіх выставах, якія адбыліся пры падтрымцы Саюза мастакоў і Нацыянальнай бібліятэцы, можна меркаваць, што сёння адметнай рысай беларускай графікі, перш за ўсё, з'яўляецца вялікая ўвага да формы. Адметная цяга да новых тэхнік, да «мікста» — спалучэння розных тэхнік у адной працы, распаўсюджванне лічбавай графікі. Але беларуская ментальнасць адзначаецца ад еўрапейскай. У нас не шмат літаратурчыцы ў выяўленчым мастацтве — мы хутка засвойваем еўрапейскі пласты графічнай культуры. Але беларус ніколі не будзе мальяваць так, як англічанін або француз. Праўда, часам цяжка бывае правесці мяжу паміж беларускім і еўрапейскім мастацтвам — знаходзіцца зблізіцца. Вельмі важна засвоіць урокі замежнага «майнстрыму» ў мастацтве. Мы павіны ведаць, у якім ключы развіваецца сусветная культура.

Так, сёння час сумневаў, няўпэўненасці ў сабе, якія выпякаюцца хуткім тэмпам гарадскога жыцця і ўсюдыіснасцю інтэрнэту. А з-за гэтага ў чалавеку выпрацоўваецца вельмі чужыя саступленне да ўласнай персони. З-за таго, што ў грамадства больш няма столькі часу на мастакоў і мастацтва, які некалі, мастак пачынае сам

■ Глядзіце, хто прыйшоў!..

ТРЭЦЯЕ ВЫМАРЭННЕ —

за «Чорным квадратам»

Аляксандр Гарцуеў змяніў Валерыя Анісенку на пасадзе мастацкага кіраўніка Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі.

Вось жа якія віхуры выпісвае лёс: Аляксандр Гарцуеў пачынаў як рэжысёр менавіта пастанюкай сучаснай п'есы «Чорны квадрат» у Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

З беларускай драматургіі ён пачаў, потым працаваў у тэатры імя Янкі Купалы вельмі ахвотна з айчынным матэрыялам, прычым часта сам меў дачыненне да стварэння інсцэніровак паводле класічных твораў беларускіх пісьменнікаў. Яго спектакль «Не мой» стаў трыумфатарам першай Нацыянальнай тэатральнай прэміі, а зусім нядаўна рэпертуар Купалаўскага папоўніла пастанюка «Людзі на балодзе».

— **Тэатр беларускай драматургіі не чужы для вас: «Чорны квадрат» ідзе дагэтуль. Напэўна, у трупі ёсць артысты, з якімі вы яго стваралі?**

— Адзін з артыстаў, які іграў у гэтым спектаклі з моманту яго стварэння, яшчэ працуе ў тэатры. Гэта Ігар Сіроў, а іншыя ўжо не працуюць, разыхліліся хто куды.

— **Ігар Сіроў цяпер амаль адначасова з вамі пачынае працаваць у якасці новага дырэктара. Наколькі вы разумеаце аднаго?**

— Мы знаёмыя ўжо гадоў 20. Я старэйшы за яго, але ўзаема-разуменне было заўсёды. Гэта важна для далейшага пачынаў... У Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі за два дзесяцігоддзі існавання было ўсяго два мастацкі кіраўнікі. Я трэці.

— **Асабліва клопат гэтага тэатра — беларуская драматургія, якая дапамагае б пагаварыць аб праблемах і надзеях беларускага гледача. Але спектакляў пра сучаснасць мы бачылі не шмат. Мала пішучы ці не хочучы ставіць? Ці збіраецеся вы актыўна займацца гэты працэ?**

— Натуральна, я прыйшоў сюды займацца тым, дзеля чаго быў створаны гэты тэатр — беларуская драматургія. Тэма для мяне не далёкая: у тэатры імя Янкі Купалы мы працавалі надым жа самым. Але тут усё больш пэўна і акрэслена. Так, ёсць беларуская драматургія, але ёсць праблема яе якасці. Калі паглядзець на рэпертуар Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, то ён перапоўнены беларускімі назвамі... Але я не магу і не хачу гаварыць пра тое, што было да мяне. Што будзе пасля мяне, скажуць таксама іншыя. Я бачу сваю задачу ў тым, каб якасна прасунуць тэатр.

— **Вы думаеце пра ўзмацнен**